

Országgyűlés Hivatala

Irományszám: K/13288/11.

A Magyar Köztársaság
Igazságügy- minisztere

Érkezett: 2004 DEC 14.

IM/CIV/2004/MAGÁN/2028

Gusztos Péter
képviselő úr részére
Szabad Demokraták Szövetsége

Budapest

Tisztelt Képviselő Úr!

A Hárszabály 91. §-a alapján „Mikortól lesz bejegyezhető az élettársi kapcsolat?” K/13288. számon benyújtott írásbeli kérdésére az alábbiakban tájékoztatom.

Magyarországon az 1970-es évek elején az élettársi kapcsolatok aránya az összes család százalékához viszonyítva 2,1 % volt, a 2000. évi adatok szerint ez a szám 12,5 %-ra emelkedett. Az 1000 lakosra jutó házasságkötések száma az 1980. évi 7,5-ről 2000-re 4,3-re csökkent, és ma már minden harmadik új kapcsolat élettársi kapcsolatnak tekinthető. Bár ezek a változások meg sem közelítik a nyugat-európai adatokat, ahol az élettársi kapcsolatok számának emelkedése sokkal erőteljesebb, egészen bizonyos, hogy a növekedés trendje nem fog változni és az együttélés, valamint családalapítás formájává hazánkban is mind nagyobb számban az élettársi kapcsolat válik.

Ezeknek a társadalmi tendenciáknak a hatására a nyugat-európai jogrendszerek az utóbbi időben csaknem kivétel nélkül mind eljutottak a korábbi „semlegességi” állásponttól, amely az élettársakat jogon kívüliekként kezelte a pozitív szabályozásig, amely általában bizonyos társadalombiztosítási juttatásokat, a magánjogban pedig tartási, lakáshasználati és vagyoni jogosultságokat biztosít az élettársak részére.

A megoldásokat illetően a jogrendszerek rendkívüli tarkaságot mutatnak mind az elismert élettársi kapcsolat létrejöttének formája, mind a jogviszony tartalma tekintetében. Számos ország szabályozása szinte a házastársakéival egyenlő jogokban részesíti az élettársakat. Több országban ismert és elismert a regisztrált élettársi kapcsolat. (Van, ahol a regisztráció lehetősége csak az egynemű élettársak részére van fenntartva, pl. Dániában, Németországban, másutt bejegyzett partnerkapcsolat azonos nemű és különmemű személyek között is létrejöhet, pl. Hollandia, Franciaország.)

A magyar jogban is szaporodik azoknak a jogszabályoknak a száma, amelyek az élettársakat a házastársakéihoz hasonló jogokkal ruházzák fel (pl. özvegyi nyugdíj, lakásszerzési kedvezmények, a bírósági eljárásban nem kötelesek élettársuk ügyében tanúskodni, stb.). Jelenleg mintegy hatvanöt jogszabály (törvény, kormány- és miniszteri szintű rendelet) használja – többféle értelmezésben – az „élettárs” fogalmát.

Az élettársi kapcsolat fogalmát és annak vagyoni jogi hatásait a Ptk. tartalmazza: „az élettársak két, házasságkötés nélkül közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben élő személy.” Élettársi kapcsolatként ismeri el tehát a jog a különeműek és az azonos neműek együttélését egyaránt. Az élettársi kapcsolat azonban elsősorban családjogi szempontok szerinti szabályozást kíván, anélkül, hogy ez a házastársi kapcsolattal azonos szabályozás lenne.

Az új Polgári Törvénykönyv és ezen belül a jelenlegi családjogi törvényt felváltó ún. Családjogi Könyv kodifikációja folyamatban van. Ez utóbbi részben nyer majd elhelyezést az élettársakra vonatkozó, a jelenleginél jóval teljesebb körű szabályozás, mely a vagyoni jogkövetkezményeken túlmenően, pl. meghatározott időtartamú élettársi kapcsolat után tartásra való jogosultságot és lakáshasználati jogot is biztosít. Ez kifejezésre juttatja, hogy az élettársak viszonya családjogi kapcsolatnak minősül.

Nem változtat a szabályozás azon, hogy az élettársi kapcsolatot tényhelyzetnek tekinti, mely a már idézett feltételek fennállása esetén a törvény erejénél fogva jön létre. A tervezett, még előkészület alatt álló szabályozás számot vet azzal, hogy aki élettársi kapcsolatot létesít, jogi szempontból kötetlenebbül kívánja e társkapcsolatát alakítani, mintha házasságot kötne. Ezért az élettársi kapcsolatokat változatlanul nem rendezi a házastársi viszonyok szabályainak megfelelő részletességgel, hanem azokra csupán keret-szabályokat ad.

Nem támogatható olyan megoldás, hogy az élettársi kapcsolat létrejöttének valamiféle közigazgatási nyilvántartásba vétel, vagy közjegyző, illetve bíróság előtt tett kölcsönös nyilatkozat legyen a feltétele. Ezt Magyarországon, ahol az emberek többsége nem szívesen vállal semmiféle bürokratikus kötelezettséget, nehezen is lehetne megvalósítani. Nem szólva arról, hogy azokban az országokban, ahol az élettársi jogviszony jogkövetkezményei a regisztráláshoz kapcsolódnak, súlyos problémákat okoz a regisztrálatlan, ún. informális együttélések (de facto élettársi kapcsolatok) jogkövetkezményeinek rendezése, márpedig általában az utóbbiak vannak nagyobb számban.

Ugyanakkor az új Polgári Törvénykönyv nem kíván gátat szabni annak, hogy azok az élettársak, akik ezt igénylik (ilyenek lesznek külföldi tapasztalatok alapján elsősorban az azonos nemű párok), „hivatalosan” nyilvántartassák ezt a kapcsolatukat (fakultatív nyilvántartás), függetlenül attól, hogy különemű, vagy azonos nemű élettársakról van-e szó. Az élettársi kapcsolat azonban nyilvántartás esetén sem a bejegyzéssel jönne létre és nem annak törlésével szűnne meg. A nyilvántartás csak a bizonyítást könnyíti meg azáltal, hogy az ellenkező bizonyításáig tanúsítja az élettársi kapcsolat fennállását, illetve annak időtartamát. Ezt mind az élettársak, mind a bíróság (más hatóságok) kötelesek figyelembe venni mindaddig, amíg az ellentétes tény (nem állt fenn élettársi kapcsolat vagy az más időtartamú) az arra hivatkozó fél vagy szerv (pl. a társadalombiztosítási szerv az özvegyi nyugdíj folyósítása iránti eljárásban) nem bizonyítja.

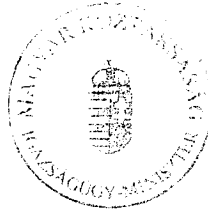
Az élettársi nyilvántartás egy e célra létrehozott, speciális regiszter lenne, amelybe a bejegyzést a felekhez legközelebb álló hatóság, pl. a helyi önkormányzat jegyzője határozati formában, a felek közös kérelmére rendelhetné el. A külföldi szabályozások alapul vételével az élettársi kapcsolat nyilvántartását bármelyik élettárs egyoldalú kérelmére is meg kellene szüntetni, annak vizsgálata nélkül, hogy valóban megszűnt-e a kapcsolat vagy sem.

Az új Polgári Törvénykönyv szövegtervezete 2005. december 31-ig elkészül, a szakmai viták és a közigazgatási egyeztetés várhatóan 2006. december 31-éig befejeződik. A Kormányhoz, majd a Parlamenthez 2007-ben kerülhet a törvényjavaslat.

Figyelemmel arra, hogy az élettársakra vonatkozóan komplex jogi szabályozás jön majd létre, ennek egyik elemét, a fakultatív lehetőségként szabályozásra kerülő regisztrációt nem indokolt a rendszerből kiemelni és esetlegesen korábban hatályba léptetni. Annál is inkább, mivel – mint az kifejtésre került – az élettársi kapcsolat létrejötte, az ahhoz kapcsolódó jogok és kötelezettségek továbbra sem a regisztrációhoz fognak fűződni. Azok számára, akik fontosnak érzik, hogy összetartozásukat, élettársi kapcsolatukat okirattal is igazolhassák (ezzel esetlegesen megkönnyítve a különböző, az élettársi kapcsolathoz fűződő jogok érvényesítését), addig is lehetőség van arra, hogy élettársi kapcsolatuk fennállását közjegyzőnél, közokiratban rögzíttethessék.

Budapest, 2004. december 13.

Tisztelettel:

Dr. Petrétei József